

UZAKTAN EĞİTİMİN GELECEĞİ: MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE)

Araş. Gör. Merve Ergüney
Gazi Üniversitesi
İletişim Fakültesi
m.ozdemir55@hotmail.com

Özet

Yirminci yüzyılın sonlarında dünyada yaşanan ve hâlâ devam eden hızlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak klâsik öğrenme-öğretme (eğitim-öğretim) faaliyet ve yöntemlerinin yetersiz kalması, eğitim-öğretim alanında yeni arayışlara yol açmıştır. Son yıllarda radyo, televizyon, bilgisayar, internet, uydu, fiber optik vb. bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, eğitim faaliyetlerinin işleyişini etkileyerek yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu gelişmenin yansımalarından biri de, 2008 yılında kullanılmaya başlayan ve giderek yaygınlaşan, Türkçe karşılığı 'Kitlese Açık Çevrimiçi Ders' olan, 'MOOC' (Massive Open Online Course)'lardır. MOOC sınırsız kullanıcıya internet üzerinden ücretsiz erişime izin veren çevrimiçi derslerden oluşmaktadır. MOOC dersleri; videolar, problemler, anketler ve görsellerin yanı sıra, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin kendi aralarında etkileşim sağlamalarına yarayan kullanıcı forumlarını da içermektedir. MOOC'lar aynı standart ve kalitedeki eğitimin sınırsız olarak tüm dünyada gerçekleşmesine imkân tanımaktadır.

MIT, Harvard, Berkeley, Texas, CalTech gibi dünyanın pek çok önde gelen üniversitesi Coursera, Udacity, edX ve Khan Academy gibi MOOC 'Açık Kaynak Sunucu' kuruluşlar aracılığıyla dersler vermektedir. Sadece Coursera adlı şirket Mayıs-2015 itibarıyla 119 anlaşmalı üniversite ile, 1029 farklı ders imkânı sunarak, 12.800.760 kişiye eğitim hizmeti vermektedir. Bu sayılar göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce, önümüzdeki yıllarda hem üniversitelerin kendi aralarındaki anlaşmaları hem de web teknolojilerindeki yeni gelişmeler sayesinde, eğitimdeki MOOC kullanımı daha da artacak, hatta yükseköğretimin yerini alabilecek bir konuma gelecektir.

Bu çalışmanın amacı dünyada MOOC alanında yaşanan gelişmeleri kısaca tanıtmak ve MOOC'ların yakın gelecekte eğitimde hangi ölçüde yer alabileceği sorusuna cevap verebilmektir. Bu çalışma, MOOC konusunda henüz devam etmekte olan tartışmalara katkıda bulunmak ve gelecekteki eğitim ve öğretim yönelimlerine ışık tutmak açısından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim-öğretim, Eğitimin Geleceği, Kitlese Açık Çevrimiçi Ders, MOOC, Massive Open Online Course, Online Eğitim.

THE FUTURE OF DISTANCE EDUCATION: MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE)

Abstract

Rapid population growth that experienced at the end of the twentieth century and still being experienced all over the world and correspondingly the inadequacy of classical teaching-learning (education-training) activities and methods, has given rise to new searches in the field of education-training. In recent years, the developments made in radio, television, computer, internet, satellite, fibre optic etc. information technologies has affected the operation of education activities and made a contribution to the development of new education-training methods. One of the reflections of this development is 'MOOC' (Massive Open Online Course), of which Turkish equivalent is 'Kitlese Açık Çevrimiçi Kurs' that was started to be used in 2008 and become prevalent gradually. MOOC is comprised of online courses that let unlimited user access freely via internet. MOOC courses also include user forums, which is used by students and academicians for providing interaction among themselves, besides videos, problems, questionnaires, visuals. MOOCs make the education in the same standard and quality being realized unlimitedly all over the world.

A great deal of leading universities in the whole world such as MIT, Harvard, Berkeley, Texas, CalTech are giving lectures through MOOC 'Open Source Server' companies like Coursera, Udacity, edX and Khan Academy. Just

the Coursera named company is giving education service to 12.800.760 people by providing 1029 different course opportunities with 119 agreed universities as of May-2015. When these numbers are taken into consideration MOOC use in education will increase further and even they will reach such a position that it may take the place of higher education thanks to the agreements among universities and new developments in web technologies in the following years, to our knowledge.

The objective of this study is to introduce the developments realized in MOOC field all over the world shortly and respond the question about to what extent the MOOCs will take place in education in the near future. This study is essential for contributing to discussions, which are still in progress, in MOOC subject and setting light to education and training tendencies in the future.

Key Words: Education-training, the Future of the Education, Kitlesele Açık Çevrimiçi Kurs, MOOC, Massive Open Online Course, Online Education.

GİRİŞ

'Sanayi toplumu'ndan sonraki süreçte temel üretim ve güç faktörü 'bilgi' olmuş ve bu bağlamda 'bilgi toplumu' 1960'lı yıllardan itibaren gerçekleşen süreçte önem kazanmıştır. Bilgi artışının hızlı olması, toplumsal yaşamın en önemli özelliklerindedir. Bilgi toplumu olma yönünde gösterilen çabaların sonuç verebilmesi için, toplumun farklı kesimlerinin bilgiye erişimde özgür olması büyük önem taşımaktadır.

Bilgi teknolojileri ile toplumun eğitim bakımından kendini geliştirebilmesi, büyük ölçüde zaman ve mekândan bağımsız olarak öğrenme malzemelerine erişim imkânı bulmasına bağlıdır. Günümüzde, gelişen teknoloji ile birlikte özellikle internetin yaygınlaşması, bilgiye erişimde sınırların kalkmasına vesile olmuştur. 'Bilgi çağı' olarak adlandırılan yirminci yüzyılın son çeyreğinde, 'bilgi'nin dünya genelinde açık erişim alt yapısı aracılığıyla herkesin erişimine açılması düşüncesi birçok ülke tarafından desteklenmektedir. Açık erişim sayesinde, bilimsel araştırmalara, açık kaynak kodlu yazılımlara ve açık ders malzemelerine vb. birçok kaynağa ulaşmak mümkün hale gelmiştir.

İlk kez 1700'lerde Amerika'da mektup yoluyla yapılan, ardından yazılı ders materyallerinin postayla gönderilmesi ile çeşitlenen, radyo-televizyon ve sinemanın da dahil olmasıyla multi-medya çağına giren ve nihayetinde bilgisayar ve internet teknolojileri aracılığıyla daha elverişli hale gelen 'uzaktan eğitim' sürecinin son uzantılarından biri de 'MOOC'tur.

İnternet sayesinde kitleleri bir araya getirerek yeni bir öğrenme deneyimi sunan 'Massive Open Online Course' (MOOC), Türkçe çevirisiyle de 'Kitlesele Açık Çevrimiçi Dersler' (KAÇK), üniversite derslerinin, herkese açık ve ücretsiz çevrimiçi bir platformda verildiği, içeriğin genellikle video ile aktarıldığı, binlerce kişinin etkileşime geçerek öğrenme deneyimine katıldığı bir eğitim-öğretim modelidir.

Bu çalışma kapsamında literatür tarama yöntemi ile uzaktan eğitim ve MOOC konusunu ele alan basılı ve görsel materyaller incelenmiştir. Basılı materyaller kapsamında kitap, makale, bildiri ve yazılı basında yer alan kaynaklar incelenirken, görsel materyaller kapsamında internet üzerinden, MOOC konusu üzerine hazırlanan videolar ve açık kaynak sunucu kuruluşların (Coursera, Edx, Udacity, Futurelearn, Openstudy, Codecademy, Openlearning, NPTEL, Khan Academy, Udemy ve ALISON) sunmuş olduğu MOOC öğrenme ortamında yer alan videolar incelenmiştir.

Çalışmanın amacı kapsamında, dünyada ve Türkiye'de MOOC alanında yaşanan gelişmeleri kısaca tanıtmaya ve MOOC'ların yakın gelecekte eğitimde hangi ölçüde yer alabileceği konusuna açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE): TANIM VE KAPSAM

MOOC (Massive Open Online Course); internet ortamında genellikle üniversiteler tarafından sunulan ve herkesin kayıt olarak içeriğini takip edebileceği dersler olarak tanımlanabilir. Dersler ücretsiz veya cüz'i bir

miktar ücrete sahiptir. İçeriği hazırlayan üniversite veya kişilere göre değişse de genellikle derslerde konu anlatımları, videolar, testler, ödevler, tartışma platformları ve bloglardan yararlanılmaktadır (Glance, 2013). Bu bilgilerden yola çıkarak MOOC'ların kitlesel büyüklükte öğrenciye fırsat eşitliği sağlayan, demokratik bir öğrenme biçimi olduğunu söylemek mümkündür.

MOOC kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için, aşağıda kavramı oluşturan kelimelerin ne ifade ettiği açıklanmıştır:

Kavramın ilk kelimesi olan 'Kitlesel' (*massive*), genelde büyük öğrenci sayılarıyla (milyonlarca) ilişkilendirilmektedir (Carr, 2012). Öğrenenlerin sayısı olarak fazlalığının yanı sıra kullanılan araçların çeşitliliği ve büyüklüğü, yani fiziksel kampüs sınırlarının dışında küresel mega sınıfların oluşturulması da 'kitlesel' kavramıyla vurgulamaktadır.

'Açık' (*open*) kelimesi derslerin herkes tarafından erişilebilir olduğunu tanımlamaktadır. Açıklık, öğrencilerin MOOC sistemine katılmasını veya sistemden ayrılmasını; bu derslerin süresince öğrencilerin birbirleriyle etkileşim ve iletişimde bulunmasını, aynı zamanda açık müfredatı ifade etmektedir (Rodriguez, 2012). Açıklık, bilgiyi talep eden bireyler ve bilgi kaynakları arasında sınırların ortadan kalktığı öğrenme faaliyetlerini ifade etmektedir. MOOC'lara katılmak için genellikle sadece e-posta adresi yeterli olmaktadır.

'Çevrimiçi' (*online*) kelimesi derslerin çevrimiçi ortamlarda, ağlar üzerinden bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu imkanları kullanarak aktarıldığını ifade etmektedir.

Kavramın son kelimesi olan 'ders' (*course*), öğrenme-öğretme faaliyetinin akademik bir plan ve programa bağlı, pedagojik temelleri olan bir süreç çerçevesinde gerçekleştiğini ifade etmektedir.

MOOC sağlayıcıları, öğrenenlerin bireysel ve mesleki gelişimlerini hayat boyu sürdürebilmelerine imkân tanımaktadır. MOOC'lar aracılığı ile tıp, mühendislik, felsefe, yabancı dil gibi bir çok bilim dalında, çok geniş bir yelpazede eğitimler sunulmaktadır.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MOOC UYGULAMALARI

Stanford, MIT, Haward, Berkeley, Duke gibi dünyanın önde gelen bir çok üniversitenin yanı sıra MOOC tarzında ders açan pek çok girişimci kuruluş bulunmaktadır. Türkiye'de de son yıllarda MOOC hizmeti veren üniversite ve kuruluşların sayısı artmaktadır. Aşağıda dünyada ve Türkiye'de yapılan MOOC uygulamaları, örnekler ile kısaca anlatılacaktır.

Dünyada MOOC Uygulamaları

MOOC kavramı ilk defa George Siemens ve Stephen Downes tarafından 2008 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Cormier & Siemens, 2010). MOOC kavramı "çoklu online rol oyunu" (massively multiplayer online role playing game) adından esinlenerek oluşturulmuş bir kavramdır. 2008 yılında Kanada'daki Manitoba Üniversitesinde açılan ve 12 hafta süren "Connectism and Connected Knowledge" adlı derse 2325 öğrenci (25'i para ödeyip dersi krediden saydırıp 2300 öğrenci ise para ödemedi dersi kredisiz almak üzere) çevrimiçi kayıt yaptırmıştır (Downes, 2011). 2011 yılında ise Stanford Üniversitesi yapay zekâ (artificial intelligent) adlı dersi açmış ve 190 farklı ülkeden 160 bin öğrencinin bu derse kayıt yaptırdığını duyurmuş ve böylece MOOC'lar birçok kişinin dikkatini çekmeyi başarmıştır (Pappano, 2012; Waldrop, 2013). Bugün ise MOOC'lar sayesinde dünyada bir çok kuruluş tarafından yüzbinlerce hatta milyonlarca kişiye ulaşma imkânı sağlanmaktadır. Bu denli büyük kitlelere ulaşabilme imkânı bulunduğundan MOOC uygulamalarına ulusal hükümetler, telekomünikasyon şirketleri ve vakıflar tarafından destek verilmektedir.

Derslerin ve ödev, sunum, bilgi paylaşımı gibi derslerle ilgili tüm faaliyetlerin tamamen internet üzerinden yapılmasını sağlayan uzaktan eğitim ve MOOC konusunda ABD, diğer ülkelere göre açık ara fark ile önde gitmektedir.

2011 yılından bugüne kadar dünyada MOOC hizmeti veren kuruluşların sayısı hızla artmaktadır. Bunlardan bazıları; Coursera, Edx, Udacity, Khan Academy, Futurelearn, Openstudy, Codeacademy, Openlearning, NPTEL,

Udemy ve ALISON gibi kuruluşlardır. Aşağıda bu kuruluşlar arasında en büyük öğrenci kitlesine sahip olan bazı kuruluşlar ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

Coursera: İnternet üzerinden ücretsiz ders yayınlayan Coursera, Stanford Üniversitesi'nden Bilgisayar Bilimleri profesörleri Andrew Ng ve Daphne Koller tarafından kurulmuş bir eğitim platformudur. Coursera'nın internet sitesinden (<https://www.coursera.org/>) edinilen bilgilere göre, şirketin partneri olan Amerika ve Avrupa'daki önde gelen üniversitelerden, çeşitli öğretim üyelerinin ders videoları bulunmaktadır. Ayrıca, Coursera küresel çeviri ortakları aracılığı ile konu başlıkları belirlenmiş derslerin tamamını Rusça, Portekizce, Türkçe, Japonca, Ukrayna, Kazakistan ve Arapça'ya çevirmektedir. Coursera, MOOC sağlayıcısı, sekiz farklı ülkeden önde gelen eğitim kurumlarıyla disiplinlerarası derslerin tüm içeriklerini çevirerek yayınlamak üzere çeviri işbirliği yapıyor. Coursera üye sayısının arttırmak için, derslerin içeriğini dünyanın dört bir yanında farklı dillere çevirecek kurumlar ile anlaşmalar yapmaktadır.

Üniversiteler arası işbirliğiyle eğitim konularını sürekli genişleten Coursera, mühendislik, beşeri bilimler, tıp, biyoloji, sosyal bilimler, matematik, fizik, işletme, hukuk ve daha birçok alanda ders yayınlamaktadır. Aralarında Türkiye'den Koç Üniversitesi'nin de bulunduğu 119 anlaşmalı üniversite ile çalışan, 1029 farklı ders imkânı sunan kuruluşun, 12.800.760 kursiyeri bulunmaktadır. Koç Üniversitesi 2013 yılında Coursera ile işbirliği gerçekleştirmiştir. İşbirliği kapsamında, platforma ücretsiz üye olan öğrenciler, dünyanın sayılı bilim insanlarının ders videolarını ücretsiz izleyebilmektedir.

EdX: Dünyanın önde gelen iki üniversitesi Harvard ve MIT'in (Massachusetts Teknoloji Enstitüsü) derslerini kitlelerin erişimine sunmak amacıyla, 60 milyon dolarlık fonla 2012 yılında kurulan edX, bugün Stanford, Berkeley gibi Amerika'nın önde gelen üniversiteleriyle birlikte uluslararası üniversitelere de açılarak 39 anlaşmalı üniversite ile 500 farklı ders imkânı sunan, alanında öncü kurumlardan biridir. Google ve Amazon gibi teknoloji şirketleriyle de yaptığı çevrimiçi eğitim işbirlikleri sayesinde edX, dünya genelinde dört milyondan fazla öğrenciye ulaşmaktadır (<https://www.edx.org/>)

Türkiye'de edX, Turkcell işbirliğiyle MITX ve Turkcell'in ortak hazırladığı Innovator's MBA (Girişimcilik MBA) programı Türkçe ve İngilizce olarak 'Turkcell Akademi' (<http://www.turkcell.com.tr/akademi>) üzerinden 9 Ocak 2015 itibarıyla, ücretsiz erişime açılmıştır.

Udacity: Udacity, Stanford Üniversitesi akademisyenlerinden biri olan Sebastian Thrun tarafından 2011 yılında online eğitim platformu olarak kurulmuştur. Çok kısa zamanda Udacity'ye 190'dan fazla ülkede 160.000'den fazla öğrenci kayıt olarak dersler almaya başlamıştır.

Udacity kurulduğu yıl olan 2011'den bugüne kadar, bünyesine pek çok ders eklemiş ve katılımcı sayısını giderek artırmıştır. Önceleri üniversite dersleri kapsamında daha çok bilgisayar ve mühendislik derslerine odaklanan MOOC sağlayıcı, şimdilerde bireylerin meslekî gelişimlerine de katkı sağlayabilecek derslere yer vermeye başlamıştır. İlk yıl 160.000'den fazla katılımcıyla derslere başlayan Udacity'nin bugün iki milyonu aşkın katılımcısı bulunmaktadır (<https://www.udacity.com/>)

Khan Academy: 2004 yılında Salman Khan adlı Bangladeş kökenli ABD'li bir finans uzmanının, binlerce kilometre ötede kendisinden yardım isteyen kuzenine internet üzerinden matematik çalıştırma uğraşısıyla başlayan süreç, 2006 yılında bu eğitim sürecinin farklı eğitim konularına da uyarlanarak YouTube'a yüklenmesiyle Khan Academy'nin temelleri atılmıştır. Bugün itibarıyla 1.5 milyonu aşkın kişinin 300 milyondan fazla izlediği ders videolarıyla dünyanın en büyük MOOC uygulamalarından biridir. Khan Academy "herkese, her yerde, dünya standartlarında, bedelsiz eğitim!" sloganıyla eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

2014 yılında 'Khan Academy Türkçe' çalışmalarına başlayan kuruluş, dersleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın kısa adı EBA olan Eğitim Bilişim Ağı'nda yayınlamakta ve ülke genelinde binlerce okula ulaşmaktadır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile yapılan bir işbirliği çerçevesinde eğitim içeriğinden geçmişte dilediği eğitimi alma imkânı olmamış ya da eksiklerini telafi etmek isteyen bireylerin de yararlanması amaçlanmaktadır. Khan Academy Türkçe'nin tüm finansmanı Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı tarafından karşılanmaktadır (www.khanacademy.org.tr/).

TÜRKİYE'DE MOOC UYGULAMALARI

Her ne kadar yıllardır posta, radyo, televizyon ve internetle uzaktan eğitim faaliyetleri yürütülüyor olsa da, Türkiye'de MOOC uygulamaları, özellikle ABD ve Avrupa'nın oldukça gerisindedir. MOOC'lar sayesinde 2008 yılından bugüne, özellikle son birkaç yıl içinde dünyada milyonlarca kişiye eğitim imkânı sunulmuştur. Türkiye bu yeni eğitim-öğretim modelini henüz yeni yeni tanımaya ve bu modele adapte olmaya başlamıştır. Aşağıda bu yeni eğitim modelinin Türkiye'deki birkaç uygulama örneğine değinilecektir.

E-Üniversite: Türkiye'de ilk MOOC uygulaması 2013 yılında e-üniversite adıyla <http://www.e-universite.com.tr/> adresi üzerinden faaliyete girmiştir. E-üniversite, tüm dünyada geçerli, uluslar arası akreditasyona sahip olan ve lisans, yüksek lisans ve doktora diplomaları veren bir MOOC platformudur.

Zaman ve mekan sınırlaması olmadan cep telefonlarından, tablet veya bilgisayardan internet bağlantısı aracılığı ile dersleri takip edebilme imkanı sunan e-üniversite sayesinde lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu olabilmek mümkündür. Aynı zamanda tüm dünyada tanınan üniversitelerin akademisyenlerinden ücretsiz dersleri takip etmek ve e-sertifika programlarına katılma imkanı bulunmaktadır.

Anadolu MOOCs: Anadolu Üniversitesi, 'yaşamboyu öğrenme odaklı dünya üniversitesi olma' vizyonuna ulaşmak amacıyla Anadolu MOOCs adı altında mooc.anadolu.edu.tr/ adresi üzerinden isteyen herkesin alabileceği MOOC'lar sunmaktadır.

Anadolu MOOCs platform olarak OpenEdX platformunu kullanmaktadır. Bu platform yukarıda bahsedilen Harvard ve MIT ortaklığı olan EdX girişiminin gerçekleştirdiği bir MOOC platformudur. Açık kaynak kodlu olarak paylaşılan platform alınarak yerleştirilmiştir. Bu Anadolu Üniversitesinin EdX girişimine katıldığı anlamına gelmemektedir (<http://mooc.anadolu.edu.tr/>).

AtademiX: Atatürk Üniversitesi bünyesindeki Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin yürütmüş olduğu ve dünyada hızlı bir şekilde yaygınlaşan MOOC hareketinin Türkiye'deki ilk kurumsal uygulaması olan AtademiX, Avrupa MOOC listesinde yerini almıştır.

AtademiX, 29 Aralık 2014 tarihinde dört ders ile öğretim sürecine başlayarak, Osmanlı Türkçesi, Biyoistatistiğe Giriş, Arapçaya Giriş ve Elektronik Ticaret isimli derslerin öğretim süreci 3 bini aşkın öğrencinin katılımıyla tamamlamıştır. AtademiX devam eden süreçte bünyesine farklı disiplinlerden çeşitli dersleri eklemeyi amaçlamaktadır (<http://atademix.atauni.edu.tr/>).

AtademiX'te dersler internet üzerinden çeşitli ders materyalleri ve alıştırma/uygulamalar yardımıyla işlenmektedir. Bu dersler farklı öğrenim düzeyine sahip isteyen herkesin katılımına açıktır.

Akadema: Anadolu Üniversitesi'nin henüz bir proje aşamasında olan, hayata geçtiği takdirde Türkiye'de en büyük MOOC sağlayıcısı sayılabilecek, Akadema'nın çok yakında faaliyet göstermesi beklenmektedir. Akadema akademisyenlerin kendi uzmanlık alanları bağlamında şekillendirebilecekleri yaşam boyu öğrenmeye yönelik her türlü eğitim-öğretim faaliyetini kapsayacak biçimde tasarlanmıştır.

Akadema üzerinden öğrenenlere, Bilgisayar Teknolojileri, İş Yaşamı ve Bilgi Yönetimi, İletişim ve Yeni Medya, Kişisel Gelişim Yaşam ve Sağlık, Fen Bilimleri, Sanat ve Edebiyat gibi farklı disiplinlerden derslerin sunulması hedeflenmiştir. Projenin ilerleyen aşamalarında diğer üniversitelerin alanlarında uzman öğretim üyelerinin de Akadema üzerinden dersler verebilmesi sağlanacaktır (<http://akadema.anadolu.edu.tr/>)

MOOC'LAR NASIL VE KİMLER TARAFINDAN KULLANILABİLİR?

Dünyanın neresinde olursa olsun, öğrenci olan veya olmayan herkese açık olan, köklü üniversitelerde, birçok farklı uzmanlık alanında, farklı bilgi ve deneyim seviyelerinde öğrenci ve profesyonellere yönelik tasarlanmış

MOOC'lardan faydalanmak mümkündür. MOOC'lara genellikle internet adresi üzerinden ad-soyad, e-posta adresi gibi bilgilerle kayıt olarak dersleri takip edebilme imkânı bulunmaktadır.

MOOC ortamlarında binlerce hatta yüzbinlerce öğrenen olabilmekte ve genellikle kayıt oranlarının yüksek olmasına rağmen dersleri takip eden ve dersleri tamamlayanların sayısı kayıt olanların sayısına göre düşük olduğu görülmektedir. MOOC ortamlarına kayıt olan öğrencilerin binler hatta yüzbinlerce olmasından dolayı, dersi bitirenlerin sayısı örgün öğretimle ders bitirenlere oranla çok daha fazladır.

İncelenen internet sitelerinde MOOC sisteminde bir şeyler öğrenebilmek için herhangi bir önkoşul olmadığı tespit edilmiştir. Kayıt olmak ve öğrenmeye dair isteğin olması yeterlidir. de Waard'a göre (2011) bu sistemde genellikle üç çeşit katılımcı tipi vardır:

- *Sessiz Katılımcılar (Lurking Participants)*: Sadece dersleri takip ederek, ders kayıtlarını seyretmek veya mevcut ders kaynakları arasında dolaşmak gibi pasif katılım sağlamaktadırlar. Bu katılımcıların amacı öğrenme ortamında neler olup bittiğini görmektir.
- *Orta Derecede Aktif Katılımcılar (Moderately Active Participants)*: Birkaç konu ile ilgilenirler ve o konu başlığı altındaki kişilerle etkileşimde bulunurlar. İlgili konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olurlar, not ve deneyim paylaşımında bulunurlar ve sorularına yanıt alırlar.
- *Yüksek Derecede Aktif Katılımcılar (Memorably Active Participants)*: En az beş veya altı konuya katılım gösterirler. İlgili konuda öneri geliştirirler, akran ve uzman yardımı alırlar.

MOOC'LARIN YARARLARI VE SAKINCALARI

MOOC'ların Yararları

MOOC'ların örgün eğitim ve diğer uzaktan eğitim modellerine göre bir çok yararı bulunmaktadır. MOOC Guide internet sitesine göre MOOC'ların faydaları aşağıdaki gibidir;

- İnternet bağlantısı olan her yerde eğitim imkânı,
- Ana dilde eğitim imkânı,
- Bir çok ders aracı ve materyali arasından seçim yapabilme imkânı,
- Zaman ve mekandan bağımsız olmak,
- Kolay ve hızlı ders hazırlanabilmesi,
- Paylaşılabilir ve yeniden kullanılabilir ders materyalleri,
- Resmîyetten uzak bir öğrenme ortamı,
- Öğrenenler arasındaki etkileşim ile öğretimin desteklenmesi,
- Eğitim almak için ön koşulun olmaması ve eğitim veren kurumu seçebilme özgürlüğü,
- Düşük ücretli ya da ücretsiz kaliteli eğitim olanağı,
- Bireyin kendi hızında ve istediği zaman da öğrenmesini sağlaması,
- Hayat boyu öğrenmeyi desteklemesi (<https://moocguide.wikispaces.com/>).

MOOC Guide internet sitesinde sıralanan yukarıdaki yararların yanı sıra kanaatimizce MOOC'ların;

- Bir işte çalışanlara eğitim-öğretim imkânı sunması,
- Belli bir meslek veya uzmanlık alanı konusunda bilgi sahibi olmak isteyenlerin bilgi ve yeteneklerini geliştirmesini sağlaması,
- Materyallerin çok çeşitli olması ve zengin içeriklerle desteklenmesi,
- Öğrencinin, kendi hızında ilerlemesine imkan sağlaması ve geri bildirimlerin zamanında ve yerinde alınmasını sağlaması,
- Katı bir müfredatla bağlanan öğrencilerin müfredatın esnekleştirilmesi ile kendi eğilimine uygun dersler alabilmesi,
- Maliyetleri düşürerek eğitim-öğretimin çok geniş bir kitleye ulaşmasına yardımcı olması,
- Engelliler, hastalık nedeniyle evden dışarı çıkamayanlar ve hamileler için buldukları yerden eğitim-öğretim imkanı sağlaması gibi yararları da vardır.

MOOC hizmeti veren internet siteleri incelenerek, sitelerin büyük bölümünün sertifika fırsatı sundukları tespit edilmiştir. Bu sertifikalar genel olarak ücretli olmakla birlikte öğrenenlere gerek öğrenim süreçlerinde gerekse iş

hayatında birçok imkân sağlamaktadır. Bazı MOOC sağlayıcıların sertifika uygulaması olmasa da, birçoğunun internet sitesinde geçerli diploma ve sertifika uygulaması olduğu belirlenmiştir.

MOOC'ların Sakıncaları

MOOC'ların yararlarının yanı sıra sakıncaları da bulunmaktadır. MOOC'ların sakıncaları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Öğrenenler kendi ders içeriklerini oluşturmada zorluk çekilmektedir
- Öğrenenlerin başarılarının değerlendirilmesi bakımından, online eğitimde 'kopya' sorunu vardır (Car, 2012).
- Dijital olarak hazırlanmış ders materyallerini takip edebilmek için belli bir beceri gerekir.
- Dersleri takip etmek için zaman ve çaba gerekir.
- Yeterli donanımın (bilgisayar, hoparlör web-cam v.b.) ve internet bağlantısının olması gerekmektedir.
- Kişisel gelişimin parçası olan üniversite deneyimini (okul iklimi) sunmamaktadır.
- Katılımcıların kendi kendine ders çalışma ve izleme disiplinine sahip olmaları gerekmektedir.
- Dersleri izlemek katılımcıların inisiyatifinde olduğu için ders bırakma oranları yüksektir.
- Laboratuvar ortamında çalışma imkanının olmaması ve deneye dayalı derslerin uzaktan verilememesi.

GELECEKTE MOOC'LARIN EĞİTİM-ÖĞRETİMDEKİ YERİ

Son birkaç yıl içerisinde geleneksel eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında prestijli üniversitelerin (MIT, Harvard, Stanford, Yale gibi) MOOC uygulamaları aracılığıyla, açık kitlesel eğitime yöneldiği, bu kapsamda uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin iç içe geçtiği görülmektedir.

Kanaatimizce, MOOC'lar önümüzdeki yıllarda teknik alt yapının oluşturulması ve hukukî düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte Türkiye'de de hatırı sayılır bir konuma gelecektir. Anadolu Üniversitesi'nin projeleri arasında yer alan Akadema ve Atatürk Üniversitesi'nde hayata geçirilen AtademiX gibi MOOC sağlayıcılar ülke genelinde yaygınlaşarak, üniversitelerde okutulan bir çok ders MOOC'lar aracılığı ile verilecektir. Bu konuda devlet üniversitelerinin yanı sıra özel üniversitelerin de ciddi çalışmaları vardır.

Gelecekte, dünyanın bazı üniversitelerinde olduğu gibi Türkiye'de de örneğin MOOC'lardan alınan bir dersi başka bir üniversitenin örgün ya da uzaktan eğitim programında saydırabilmek mümkün hale gelecektir. Hatta MOOC'ların bu denli hızla yayılması ve üniversiteler tarafından dikkate alınması göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte birçok üniversite ders kredilerinin tamamının MOOC'lar ile tamamlanmasını sağlayacak sistemler geliştirerek, öğrenenlere diploma imkânı sunacaklardır.

Şimdilerde bir çok akademisyen tarafından, gelecekte MOOC'ların kampüs yaşamının yerini alabileceği tartışmaları kanaatimizce hiç de yersiz değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya üzerinde her geçen gün katılımcı sayısının arttığı MOOC uygulamalarının, Türkiye tarafından yakından takip edilerek, böylesine avantajlı bir eğitim modelinden yararlanma yoluna gidilmesi yerinde olacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu konusunda devlet ve ilgili kurumlar tarafından politikalar oluşturulması, gelişmiş ülkelerin eğitim alanındaki başarılarını yakalayabilmek açısından son derece önemlidir.

MOOC'ların daha etkili olması için bu dersleri teşvik edici hukukî düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca MOOC'ların açılması için belli teşvikler yapılması yerinde olacaktır. Bununla birlikte, üniversitelerin MOOC konusunda öğretim elemanlarını teşvik etmesi, teknik donanımı sağlaması, online ders materyallerinin hazırlandığı merkezler kurması gerekmektedir.

Teknoloji politikası kapsamında, hem ülke genelinde hem de dünya genelindeki tüm bireylerin daha fazla erişime sahip olması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de internetin daha hızlı olması, internet alt yapısının sağlanması, bireylerin bilgisayar sahibi olması, internet erişiminin ucuz olması oldukça önemlidir.

Not: Bu çalışma 21-23 Mayıs 2015 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi'nde 7 ülkenin katılımıyla düzenlenen 1st International Congress on Distance Education and Educational Technology- ICDET'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Carr, N. (2012, September 27). The crisis in higher education, 3. MIT Technology Review. Retrieved May 3, 2015, from <http://www.technologyreview.com/featuredstory/429376/the-crisis-in-higher-education/>

Cormier, D., & Siemens, G. (2010). Through the open door: open courses as research, learning, and engagement. EDUCAUSE Review, 45(4) 30-39. Retrieved May 3, 2015, from <http://www.educause.edu/ero/article/through-open-door-open-courses-research-learning-and-engagement>

de Waard, I., Koutropoulos, A., Özdamar Keskin, N., Abajian, S. C., Hogue, R.; Rodriguez, C.O., & Gallagher, M. S. (2011). Exploring the MOOC format as a pedagogical approach for mLearning. Proceedings from *mLearn*, Beijing, China, 3. Retrieved May 3, 2015, from http://mlearn.bnu.edu.cn/The_Ten_Outstanding_Papers.html

Downes, S. (2011). Connectivism' and Connective Knowledge. Huffpost Education, 2-4. Retrieved May 3, 2015, from http://bsili.3csn.org/files/2010/06/Places_to_Go_-_Connectivism__Connective_Knowledge.pdf

Glance, D. (2013). The teaching and learning foundations of MOOCs, 4. Retrieved May 3, 2015, from <http://theconversation.com/the-teaching-and-learning-foundations-of-moocs-14644>

<http://akadema.anadolu.edu.tr/>

<http://atademix.atauni.edu.tr/>

<https://www.coursera.org/>

<https://www.edx.org/>

<http://www.e-universite.com.tr/>

<http://www.khanacademy.org.tr/>

<http://mooc.anadolu.edu.tr/>

<https://moocguide.wikispaces.com/>

<https://www.udacity.com/>

Pappano, L (2012). The Year of the MOOC-The New York Times. 4. Retrieved May 3, 2015, from http://www.nytimes.com/2012/11/04/education/edlife/massive-open-online-courses-are-multiplying-at-a-rapid-pace.html?pagewanted=all&_r=0.

Rodriguez, C. O. (2012). MOOCs and the AI-Stanford like courses: Two successful and distinct course formats for massive open online courses. European Journal of Open, Distance and E-Learning, 3. Retrieved May 3, 2015, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/EJ982976.pdf>